

Ziemowit Michałowski

"Maltechnik", R. 77, 1971; R. 78, 1972;
R. 79, 1973; R. 80, 1974; R. 81, 1975; R.
82, 1976 : [recenzja]

Ochrona Zabytków 31/1 (120), 90-96

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD ZAGRANICZNYCH CZASOPISM KONSERWATORSKICH

MALTECHNIK. Technische Mitteilungen für Malerei und Bildpflege. Wyd. Verlag Georg D. W. Callwey, München. Kwartalnik.

Rocznik 77 (1971)

Zeszyt 1, stron 27+4 nlb., ilustracje

K. Raft, *Re-forming eine Methode der Firnisabnahme an Gemälden (Reforming — metoda zdejmowania werniksu z malowideł)*, ss. 1—5. Przedstawienie metody oraz krótka historia jej rozwoju, pozytywna ocena przydatności i uwagi praktyczne. Literatura.

Th. Brachert, *Klimatisation von Leinwandgemälden bei Lufttransporten als Problem (Problem klimatyzacji przy transporcie lotniczym malowideł na płótnie)* ss. 5—6. Możliwy spadek wilgotności względnej powietrza podczas lotu do ok. 20% i jej nagły wzrost do 65—70% po wylądowaniu samolotu stanowi przyczynę gwałtownego skurczu płótna, prowadzącego nawet do zerwania obrazu z krosien.

A. Hug, *Vergolder-Kasten (Skrzynka pozłotnika)*, ss. 6—10, 4 il. Szczegółowy opis budowy i wyposażenia podręcznego warsztatu konserwatorsko-pozłotniczego, mieszczącego się w przenośnej skrzynce o wymiarach 76×92×26 cm i wadze 50 kg.

K. Wehlte, *Trockenreiniger für Tafelgemälde und Wandmalereien (Suchy środek czyszczący do malowideł tablicowych i ściennych)*, ss. 10—13, 3 il. Pozytywna ocena przydatności gąbki kauczukopodobnej o nazwie „wish-ab” produkcji Aka-Chemie, Weilheim, do oczyszczania różnych rodzajów malowideł na sucho.

G. Wehlte, *Infrarot-Farbfilm (Barwny film do podczerwieni)*, ss. 14—19, 8 il., 4 tab. Dane techniczne małoobrazkowego filmu odwracalnego Kodak-Ektachrome-Infrarot oraz krótkie omówienie możliwości zastosowania go do badań malowideł, także w promieniach ultrafioletowych.

Wiadomości techniczne, ss. 19—20.

Doniesienia z przemysłu, ss. 21.

Związek Niemieckich konserwatorów Malowideł (VDGR), ss. 21—22.

Literatura fachowa, s. 22.

Krótkie wiadomości, ss. 23—27.

Zeszyt 2, stron 26+6 nlb., ilustracje

E. L. Richter, *Kunstwerk und Klima (Dzieło sztuki i klimat)*, ss. 33—40, 2 tab. Praktyczne wprowadzenie do problematyki działania czynników klimatycznych, głównie wilgoci, na obiekty muzealne, uwagi na temat klimatyzacji pomieszczeń ekspozycyjnych, pomiaru wilgotności względnej powietrza i konstrukcji gablot muzealnych.

H. Michaelis, *Mosaikwerkstätten Berlin-Treptow (Pracownie mozaiki Berlin-Treptow)*, ss. 40—42, 1 il. Krótkie przypomnienie historii i osiągnięć znanych berlińskich pracowni Augusta Wagnera, powstałych w latach osiemdziesiątych XIX w., które w 1970 r. przerwały działalność.

B. Hundhausen, *Ritz-, Kratz- und Schabtechnik (Technika wydrapywania, skrobienia i przecierania)*, ss. 43—51, 7 il. Opis nowoczesnego sposobu wykonywania obrazów sgraffitowych na rozmaitych podłożach, pokrywanych barwną szpachlówką dyspersyjną lub lateksową i cienką warstwą farby emulsyjnej, albo zaprawą gipsową i temperą kazeinową.

Wiadomości techniczne, s. 52.

Literatura fachowa, ss. 53—54.

Krótkie wiadomości, s. 55.

Zeszyt 3, stron 26+6 nlb., ilustracje

A. Rieth, *Weisspigmente in der Pläolithischen Wandmalerei? (Białe pigmenty w malarstwie paleolitycznym?)*, ss. 65—67. W krótkiej rozprawie powątpiewa autor o możliwości występowania bieli w malowidłach jaskiniowych, w przeciwieństwie do malowideł naskalnych, gdzie znane są liczne przykłady użycia białego pigmentu. Literatura.

F. Wehls, *Aufbau und Einrichtung einer staatlichen Restaurierwerkstatt (Budowa i wyposażenie państwowej pracowni konserwatorskiej)*, ss. 67—73, 5 il. Szczegółowy opis urządzeń i wyposażenia zespołu pomieszczeń pracowni konserwatorskiej przy Württembergische Landesmuseum w Stuttgarcie.

K. Wehlte, *Restaurierung von Schwundrissen in Kaseinmalerei (Konserwacja spękań w malarstwie kazeinowym)*, ss. 74—80, 5 il. Pozytywna ocena wyniku użycia gęstego medium malarskiego „Aquapasto” Winsor-Newtona jako kitu do wypełniania szczelin spękań w obrazie E. Steppesa z 1917 r., malowanym temperą kazeinową. Uwagi na temat oczyszczenia malowidła i ogólne rozważania technologiczne o malarstwie temperą kazeinową i jajową.

Wiadomości techniczne, ss. 81—83.

Doniesienia z przemysłu, ss. 83—85.

Literatura fachowa, ss. 86—87.

Krótkie wiadomości, ss. 87—90.

Zeszyt 4, stron 26+6 nlb., ilustracje

Th. Brachert, *Restaurierung zwischen Gestern und Morgen (Konserwacja pomiędzy dniem wczorajszym a jutrzejszym)*, ss. 91—94, 1 il. Rozważania nad kierunkami rozwoju i ogólnymi tendencjami współczesnego konserwatorstwa.

M. Koller, *Gemäldeübertragungen — um jeden Preis? (Przenoszenie malowideł — za wszelką cenę?)*, ss. 94—103, 5 il. Dyskusja na temat kryteriów konserwatorskich przenoszenia malowideł na nowe podłoża; krótki wstęp historyczny i zestawienie typowych błędów popełnianych przy transferach malowideł ściennych. Literatura.

G. Jost, *Farbdias manuell gestaltet (Paint-on slides) (Przerocza barwne sporządzane ręcznie — „paint-on slides”)*, ss. 103—108, 7 il. Przedstawienie doświadczeń autora w zakresie techniki wykonywania i projekcji barwnych przezroczy, sporządzanych przy użyciu rozmaitych materiałów na błonach Kodak-Ektagraphic-Slides 5×5 cm.

Wiadomości techniczne, ss. 109—110.

Doniesienia z przemysłu, ss. 110—111.

Literatura fachowa, ss. 111—112.

Krótkie wiadomości, ss. 112—116.

Od 1972 r. **MALTECHNIK** ukazuje się pod zmodyfikowanym tytułem i podtytułem oraz w zwiększonym formacie i objętości, obejmując szerszy zakres tematyki. Nowy skład redakcji. **MALTECHNIK-RESTAURO**, Internationale Zeitschrift für Farb- und Maltechniken, Restaurierung und Museumsfragen. Wyd. Verlag Georg D.W. Callwey, München. Kwartalnik.

Rocznik 78 (1972)

Zeszyt 1, stron 70, ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 2—4.

Th. Brachert, *Die Solothurner Madonna von Hans Holbein aus dem Jahr 1522 (Madonna z Solothurn Hansa Holbeina z roku 1522)*, ss. 6—21, 8 il. Relacja z przebiegu bieżącej konserwacji obrazu oraz obszerne omówienie konserwacji z 1867 r., przeprowa-

dzanej przez A. Eignera. Wyniki badań budowy technologicznej malowidła. Literatura.

K. Jäckel, *Die Restaurierung des Codex Aureus (Konserwacja Złotego Kodeksu)*, ss. 22—35, 10 il. Przedstawienie problematyki konserwatorskiej ewangelizacji św. Emmerama z IX w.; wyniki badań kamieni szlachetnych i trybowanych blach złotych, zdobiących oprawę dzieła.

P. Vierl, *Die Erneuerung der Schlossfasaden von Nymphenburg (Odnowienie fasady pałacu w Nymphenburgu)*, ss. 36—39, 3 il. Omówienie stanu zachowania tynków oraz wyników badań odkrywkowych. (C. d. w zeszycie 2.)

J. Riederer, *Die Konservierung von Bronzeskulpturen (Konserwacja rzeźb z brązu)*, ss. 40—41, 2 il. Podano krótko przyczyny niszczenia oraz stosowane sposoby czyszczenia i zabezpieczania powierzchni rzeźb z brązu.

H. Friedel, *Die Farbigkeit der Herrscherfiguren an der Michaelskirche in München (Kolorystyka posągów władców z kościoła Św. Michała w Monachium)*, ss. 42—45, 3 il. Umieszczone na fasadzie kamienne rzeźby z XVII w. — według ustaleń autora — pokryte były powłoką lakierową, imitującą brąz. Literatura.

G. Schelling, *Die Wiederherstellung des Schlosses Lustheim in Schleissheim (Restauracja pałacu Lustheim w Schleissheim)* ss. 45—48, 2 il. Podsumowanie efektów przeprowadzonej konserwacji i adaptacji siedemnastowiecznej budowli.

R. Müller-Mehlis, *Klimatisierung von Museumsräumen (Klimatyzacja pomieszczeń muzealnych)*, ss. 49—51, 1 il. Artykuł krytyczny w związku z wielką wystawą prac Dürera w Germańskim Muzeum Narodowym w Norymberdze.

I. Geul, *Kunsterzieher gestalten neuartig. 1 Teil. Metall (Plastycy tworzą w nowy sposób. Część I. Metal)*, ss. 52—58, 6 il. Na wielu przykładach omawia autorka szerokie możliwości zastosowania metalu dla tworzenia nowoczesnych kompozycji artystycznych i dekoracyjnych w najrozmaitszych wariantach technicznych.

C. Grimm, *Ein Bild der Rubens-Werkstatt (Obraz z warsztatu Rubensa)*, s. 59, 1 il. Wzmianka o ukończonej konserwacji obrazu *Wniebowstąpienie Marii*, podczas której m. in. usunięto dziewiętnastowieczne przemalowania A. Eignera.

I. Timm, *Vakuum-Heiztischvariante im Eigenbau (Próżniowy stół grzejny własnej konstrukcji)*, ss. 60—62, 3 il. Opis budowy i działania stołu dublazowego w Märkisches Museum w Berlinie.

Literatura.

Recenzje, ss. 62—63.

K. Wehlte, *Toni Roth*, wspomnienie pośmiertne, s. 64.

Wiadomości techniczne, ss. 65—66.

Doniesienia z przemysłu, s. 66.

Zeszyt 2, stron 76 + 2 nlb., ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 72—74.

M. Butler, *Porträt einer Dame von Frans Hals (Portret kobiety Fransa Hals)*, ss. 76—91, 10 il. Omówienie wyników badań fizyko-chemicznych malowidła, wykonanych w związku z konserwacją obrazu, obszerne potraktowanie metody identyfikacji pigmentów za pomocą mikroskopu polaryzacyjnego. Literatura.

A. Raft, *Ein „Camaieu“ des 18. Jahrhunderts — sein Malgrund und seine Farben („Camaieu“ z XVIII wieku — jego zaprawa i farby)*, ss. 92—99, 3 il. Analiza i interpretacja budowy technicznej obrazu malowanego *en grisaille* na płótnie, powstałego we Francji ok. 1760 r. Literatura.

P. Vierl, *Die Erneuerung des Schlossfassaden von Nymphenburg. 2. Teil (Odnowienie fasady pałacu w Nymphenburgu. Część 2)*, ss. 100—104, 8 il. Omówienie prac przygotowawczych i rozważanie kryteriów materiałowych w wypadku rekonstrukcji tynków i sztukaterii przy różnym stanie zachowania poszczególnych elementów fasady.

H. Lehmann, *Kunststoffe als Imprägnierungs- und Bindemittel für künstlerische oder dekorative Malereien (Tworzywa sztuczne jako impregnaty i spoiwa w malarstwie artystycznym lub dekoracyjnym)*, ss. 105—109. Autor-malarz podaje kilka sposobów zastosowania żywic sztucznych jako spoiw w różnych typach malarstwa, także na ścianach zewnętrznych, oraz żywicy maleinowo-

-octanowo-winyłowej jako środka impregnacynego dla chudych, olejnych warstw malarskich, również zabytkowych.

H. G. Rothe, *Polymermalerei für Surrealisten (Malarstwo polimerowe dla surrealistów)*, ss. 109—111, 2 il. Nowojorska malarka surrealistyczna opisuje stosowaną przez siebie technikę i sposób malowania.

H. Sieveking, *Zwei Miniaturen fragmente aus der Gent-Brügger Malerschule (Dwa fragmenty miniatur ze szkoły gandawsko-brugijskiej)*, ss. 112—117, 4 il. Próba odtworzenia wyglądu uszkodzonych miniatur na drodze stylistycznych studiów porównawczych. Literatura.

A. Knoepfli, *Zum Ingolstädter Münsterstreit (W sprawie sporu o katedrę w Ingolstadt)*, ss. 117—120, 3 il. W związku z konserwacją wnętrza katedry, która była przedmiotem dyskusji międzynarodowej komisji ekspertów, rozpatruje autor — uczestnik komisji — sporny problem rekonstrukcji tynków, przytaczając pewne argumenty historyczne i stylistyczne.

C. Grimm, *Ingolstadt und Einbeck (Ingolstadt i Einbeck)*, ss. 121—125, 1 il. Artykuł krytyczny, poświęcony problematyce konserwatorskiej katedry w Ingolstadt, próbuje ukazać niektóre kryteria ogólnokonserwatorskie.

K. Merten, *Schloss und Garten Seehof (Pałac i ogród w Seehof)*, ss. 126—130, 4 il. Prezentacja historii barokowego założenia pałacowo-ogrodowego oraz opis jego obecnego stanu dewastacji.

Th. Chvatal, *Moderne Chemie hilft den Bauwerken (Nowoczesna chemia pomaga budowlom)*, ss. 131—138, 2 il. Omówienie wzmocnienia kamienia (alkoksylany), czyszczenia (pasty kompleksowe) i hydrofobizacji (alkiloalkoksylany); zarys przyczyn niszczenia kamienia i tradycyjnych metod konserwatorskich.

H. A. Pohle, *Professor Kurt Wehlte — 75 Jahre Leben und Wirken (Profesor Kurt Wehlte — 75 lat życia i działalności)*, s. nlb., 1 il. Zyciorys.

Wiadomości techniczne, s. 139.

Doniesienia z przemysłu, s. 140.

Wystawy, s. 141.

Zeszyt 3, stron 76, ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 148—150.

C. Grimm, *Für eine integrale Kunstwissenschaft (O integralną wiedzę o sztuce)*, ss. 151—152. Ukazanie artykułu Th. Bracherta (zob. niżej) jako przykładu nowego, potrzebnego kierunku badań w historii sztuki.

Th. Brachert, *Die Techniken der polychromierten Holzsulptur (Techniki polichromowanej rzeźby drewnianej)*, ss. 153—178, 43 il. Studium rozwoju technik rzeźb polichromowanych — w tej części omówiono prace snycerskie, przygotowanie zaprawy i jej opracowanie plastyczne, naświetlono tło historyczne i organizację cechów. Obszerna literatura. (C. d. w zeszycie 4.)

E. D. Schmid, *Zum Thema Nördlinger Hochaltar (W sprawie ołtarza głównego z Nördlingen)*, ss. 178—184, 5 il. Przedstawienie rezultatów konserwacji i zagadnienia autorstwa ołtarza z 1462 r. Literatura.

K. Wehlte, *Firenze restaura („Firenze restaura“)*, ss. 184—187, 2 il. Wrażenia z pobytu autora na wystawie w pracowniach konserwatorskich w Fortezza da Basso we Florencji.

U. Dix, P. Vogel, *Progress in Conservation („Progress in Conservation“)*, ss. 87—89, 4 il. Omówienie tematyki wystawy konserwatorskiej w National Gallery w Ottawie.

W. Schimpf, *Relief-Mosaik (Mozaika reliefowa)*, ss. 90—93, 8 il. Autor opisuje kompozycję, technikę wykonania i sposób montażu mozaiki reliefowej we wnętrzu szpitala w Schorndorf, której jest twórcą.

H. Bznsa, F. Butz, *Papierangiessen (Lanie masy papierowej)*, ss. 194—205, 18 il. Szczegółowy opis konstrukcji i działania urządzenia do uzupełniania ubytków w papierze masą papierową. Literatura. (Nowy model opisany w zeszycie 3 — 1975).

P. Vierl, *Die Erneuerung der Schlossfassaden von Nymphenburg 3. Teil (Odnowienie fasady pałacu w Nymphenburgu. Część 3)*, ss. 205—210, 1 il. Trzecia, ostatnia część artykułu omawia wykonanie nowych narzutów i końcowe opracowanie barwne fasady pałacu.

B. Jäkel-Hartenstein, *Farben, ein Teil unserer Umwelt? (Barwy częścią naszego otoczenia?)*, s. 211. Krótki przyczynek do dyskusji na temat zjawiska koloru. Literatura.

St. Eusemann, *Systematik des Farbdesign — Lehre und Praxis (Systematyka oznaczeń barwnych — nauka i praktyka)*, ss. 212—214, 3 il. Systematyka kolorów, opracowana przez autora, opiera się na przestrzennym modelu geometrycznym, wyrażającym w uporządkowanej formie wszelkie możliwe niuansy i ich wzajemne zależności.

S. Rösch, *Farbenplastik (Plastyka kolorów)*, s. 214. Krótkie objaśnienie zjawiska widzenia poszczególnych plam barwnych w niejednakowym oddaleniu od oka, mimo że faktycznie leżą obok siebie na tej samej płaszczyźnie.

K. Wehlte, *Kleines Reisewerkzeug für Maler und Restauratoren (Mały przyborek podróżny dla malarza i konserwatora)*, s. 215, 1 il. Opis zestawu narzędzi, mieszczących się w etui wielkości 8,5×19 cm.

Wiadomości techniczne, s. 216.

Recenzje, ss. 217—218.

Zeszyt 4, stron 68, ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 224—226.

C. Grimm, *Kunst und Kunsthistoriker (Sztuka i historia sztuki)*, s. 227, 1 il. Krótkie rozważania o nowych zadaniach historii sztuki.

B. Saran, *Der Technologe und Farbchemiker Matthias Grünewald (Technolog i preparator farb Matthias Grünewald)*, ss. 228—237, 4 il. Wnikliwa rozprawa na temat pigmentów i barwników Grünewalda, figurujących w inwentarzu spadkowym; uwagi o kolorystyce jego malarstwa. Literatura.

Th. Brachert, *Die Techniken der polychromierten Holzskulptur. Teil II (Techniki polichromowanej rzeźby drewnianej. Część II)*, ss. 237—264, 41 il. Druga część pracy poświęcona jest różnym sposobom opracowania złoceń, barwnych polichromii i innych elementów dekoracyjnych oraz zabiegom wykończeniowym. Obszerna literatura.

B. Haug, *Moderne Gemälde im Restaurieratelier des Kunstmuseums Düsseldorf (Nowoczesne malowidła w pracowni konserwatorskiej Muzeum Sztuki w Düsseldorfie)*, ss. 265—269, 6 il. Na kilku przykładach uszkodzonych obiektów demonstruje autorka skomplikowaną problematykę konserwatorską dzieł sztuki nowoczesnej. Literatura.

K. Wehlte, *Tinten und Tuschen zum Zeichnen und Malen (Atramenty i tusze do rysowania i malowania)*, ss. 270—279, 12 il. Omówienie szerokiej możliwości technicznych przy rysowaniu i malowaniu atramentami i tuszami; podanie niektórych danych historycznych i materiałowych.

P. Pracher, *Zur Restaurierung von zwei spätgotischen Tafeln (W sprawie konserwacji dwu późnogotyckich obrazów tablicowych)*, ss. 280—281, 5 il. Krótka relacja z przebiegu konserwacji, podczas której m.in. połączono obie deski w całość, przywracając pierwotny kształt obrazu.

Wiadomości techniczne, s. 282.

Doniesienia z przemysłu, ss. 282—284, 1 il.

Recenzje, ss. 284—286.

Rocznik 79 (1973)

Zeszyt 1, stron 68, ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 2—4.

C. Grimm, *Der zweite Jahrgang für das verdoppelte Programm (Drugi rok podwójnego programu)*, s. 5. Artykuł wstępny, naświetlający założenia programowe czasopisma „Maltechnik-Restaur.”.

J. Riederer, *Die Erhaltung von Kunstwerken aus Stein in Deutschland (Konserwacja dzieł sztuki z kamienia w Niemczech)*, ss. 6—30, 28 il. Obszerne omówienie przyczyn zniszczeń i badań (liczne przykłady) oraz oceny skuteczności stosowanych dotychczas na terenie RFN metod wzmocnienia kamienia. Uwagi na temat stanu badań nad tym zagadnieniem, literatura własna.

K. i A. Raft, *BEVA 371, ein neues Klebemittel für Restauratoren (BEVA 371, nowy środek klejący dla konserwatorów)*, ss. 31—39, 6 il. Omówienie składu, własności i przydatności do dublowania obrazów syntetycznej masy termoplastycznej w rozpuszczalniku; przykład jej użycia przy dublowaniu litografii Toulouse-Lautreca na jedwabiu. Literatura.

K. Nicolaus, *Makro- und Infrarotuntersuchung der Signatur von Rembrandts „Männlichem Bildnis” in Braunschweig (Badania makro i w podczerwieni sygnatury „Portretu męskiego” Rembrandta z Brunzwicku)*, ss. 40—43, 9 il. Analiza pozwoliła ostatecznie rozstrzygnąć sporną kwestię brzmienia przemalowanej sygnatury. Literatura.

J. J. Susijn, *Die Restaurierung von Potters „Jungem Stier” (Konserwacja obrazu Pottera „Młody byk”)*, ss. 44—45, 2 il. Relacja z przebiegu konserwacji trzykrotnie dublowanego dawniej obrazu; dane o jego budowie technicznej.

C. Wall-Fiau, *Kunsterzieher gestalten neuartig. II Teil: Plexiglas (Plastycy tworzą w nowy sposób. Część II: Pleksiglas)*, ss. 46—51, 8 il. Drugi artykuł z tego cyklu poświęcony jest różnym możliwościom wykorzystania pleksiglasu w plastyce.

K. Wehlte, *Farbe und Umwelt, ein Tagungsbericht des Deutschen Farbenzentrum (Kolor a środowisko, sprawozdanie z posiedzenia Niemieckiego Centrum Koloru)*, ss. 52—53. Krótkie streszczenie wygłoszonych referatów.

P. Meyer-Speer, *Die gestaltende Kraft der Farbe im Dienste des Lebensraumes (Twórcza siła koloru w kształtowaniu środowiska człowieka)*, ss. 54—55. O potrzebie poświęcenia większej uwagi kolorystyce wprowadzanej do otoczenia człowieka.

Ch. Wolters, *Konservatorische Gesichtspunkte bei Graphikausstellungen (Konserwatorski punkt widzenia na wystawy grafiki)*, ss. 55—56. Praktyczne zalecenia w sprawie ochrony eksponowanych dzieł grafiki przed destrukcyjnym wpływem czynników zewnętrznych, głównie światła i promieni ultrafioletowych.

Wiadomości techniczne, ss. 57—58.

Recenzje, ss. 59—63.

Doniesienia z przemysłu, s. 63.

Zeszyt 2, stron 68, ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 70—72.

R. Keller, *Leinöl als Malmittel (Olej lniany jako środek malarski)*, ss. 74—105, str. w jęz. angielskim. Studium na temat sposobów przygotowania i zastosowania olejów w malarstwie na podstawie recept z XIII—XIX w.; głos w dyskusji w sprawie społwa van Eycków. Obszerna literatura.

B. Saran, *Die Malausrüstung „Matthias Grünewalds” (Przybory malarskie Matthiаса Grünewalda)*, ss. 106—110, 3 il. Komentarz technologiczny na temat rozmaitych przyborów i materiałów z wyposażenia pracowni Grünewalda, które wymienia zachowany po nim inwentarz spadkowy. Literatura.

F. Haerberlein, *Zur historischen Farbigkeit der Malerei im Antiquarium der Münchner Residenz (W sprawie historycznej kolorystyki malarstwa w antykwariu rezydencji monachijskiej)*, ss. 111—114, 1 il. Problem doboru najwłaściwszych pigmentów dla rekonstrukcji renesansowych malowideł; szersze omówienie preparowania błękitu egipskiego i „sztucznego malachitu”.

R. Jacobi, *Zur Frage der Erhaltung alter Glasmalereien (W sprawie konserwacji starych witraży)*, ss. 114—120, 14 il. Sformułowanie założeń i wymogów konserwacji zniszczonych witraży katedry kolońskiej, omówienie metodyki przeprowadzonych zabiegów.

G. Schelling, *Gedanken über die Zukunft der Baudenkmalpflege (Rozważania o przyszłości ochrony zabytków budownictwa)*, ss. 120—124. Oceniając sceptycznie obecne możliwości rozwoju tej

dziedziny, próbuje autor wskazać inicjatywy, które ułatwiłyby wyjście z impasu. Literatura.

U. Biermann, *Zur Restaurierung eines Objektes von Keith Sonnier (W sprawie konserwacji dzieła Keitha Sonnier)*, ss. 125—127, 6 il. Przedstawienie nietypowej problematyki konserwatorskiej obiektu sztuki nowoczesnej, sporządzonego z „kłaczków” włókien syntetycznych osadzonych na warstwie lateksu.

Wiadomości związkowe, ss. 127—128.

Wystawy, ss. 129—130.

Zeszyt 3, stron 68, ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 138—140.

Th. Brachert, *Kurt Wehlte zum Gedenken (Pamięci Kurta Wehlte)*, s. 141.

K. Nicolaus, *Untersuchungen zur italienischen Tafelmalerei des 14. und 15. Jahrhunderts (Badania włoskiego malarstwa tablicowego XIV i XV wieku)*, ss. 142—192, 38 il. Na tle obszernie cytowanych rozdziałów z traktatu Cenniniego i odnoszącego się do nich komentarza technologicznego ukazuje autor wyniki i interpretację badań techniki kilku obrazów z muzeum w Brunzswiku. (C. d. w zeszycie 4.)

J. Riederer, *Steinkonservierung am Aphaia-Tempel auf Agina (Konserwacja kamienia świątyni Afai na Eginie)*, ss. 193—199, 5 il. Raport o stanie zachowania i przeprowadzonych doświadczeniach konserwatorskich z różnymi środkami impregnacyjnymi; przedstawienie wytycznych do konserwacji zniszczonych ciosów wapiennych. Literatura.

Zeszyt 4, stron 64, ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 206—208.

W. Siebeck, *Im Zeitalter des Originalfetischismus (W dobie fetyszyzmu)*, s. 209. Żartobliwe impresje dziennikarskie.

G. Schelling, *Zur Bekämpfung der aufsteigenden Mauerfeuchtigkeit an Gebäuden (W sprawie zwalczania wstępującej wilgoci murów w budowlach)*, ss. 210—227, 6 il., str. w jęz. angielskim. Omówienie przyczyn zawilgocenia murów i przedstawienie rozmaitych stosowanych metod zapobiegania podciągania wilgoci z gruntu. Obszerna literatura.

Ch. Wolters, *Vorbeugende Massnahmen zum Schutz von Kunstwerken in Museen (Środki zaradcze dla ochrony dzieł sztuki w muzeach)*, ss. 228—233. Zwięzły wykład na temat podstawowych elementów profilaktyki konserwatorskiej, z położeniem nacisku na szczególnie niebezpieczeństwa grożące obiektom zabytkowym w związku z niektórymi nowoczesnymi formami działalności muzeów.

Th. Brachert, *Historische Keilrahmensysteme (Historyczne systemy krosien malarskich)*, ss. 234—238, 14 il., str. w jęz. angielskim. Przedstawienie stanu badań oraz omówienie konstrukcji kilkunastu typów krosien, określenie czasu i miejsca ich używania. Literatura.

K. Nicolaus, *Untersuchungen zur italienischen Tafelmalerei des 14. und 15. Jahrhunderts (Badania włoskiego malarstwa tablicowego XIV i XV wieku)*, ss. 239—248, 13 il. Dokończenie artykułu zamieszczonego w zeszycie 3. Literatura.

H. Althöfer, *Zur Restaurierung moderner Kunstobjekte (W sprawie konserwacji nowoczesnych obiektów sztuki)*, ss. 249—259. Obszerne naświetlenie skomplikowanej, bezprecedensowej problematyki konserwatorskiej, narzuconej przez dzieła sztuki nowoczesnej. Literatura.

Wiadomości związkowe, ss. 259—260, 262.

Rocznik 80 (1974)

Zeszyt 1, stron 54 | 6 nlb., ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 2—4.

D. Guratzsch, *Restauratoren als Chirurgen (Konserwatorzy jako chirurdzy)*, s. 5, 2 il. Tematem artykułu jest rekonstrukcja

antycznej głowy z brązu, przeprowadzona na odlewie zdjętym ze zdeformowanego oryginału.

H. Bansa, *Berufsbild und Gedanken zur Ausbildung des Restaurators (Istota zawodu oraz rozważania nad kształceniem konserwatorów)*, ss. 6—15, str. w jęz. angielskim. Analiza sytuacji kadrowej w zakresie konserwatorstwa książek i rękopisów w RFN. Przedstawienie wymogów co do zasobu wiedzy konserwatorów i propozycja programu kształcenia. Literatura.

E. i V. Bosshard, Van der Brüggen, *Konservierung einer Tüchleinmalerei (Konserwacja malowidła na cienkim suknie)*, ss. 16—20, 4 il. Omówienie techniki wykonania, stanu zachowania i konserwacji (dublowanie) obrazu Hansa Bola z 1564 r.; podstawowe dane historyczne na temat techniki określanej mianem „Tüchleinmalerei”. Literatura.

C. Grimm, *St. Markus von Frans Hals (Św. Marek Fransa Hals)*, ss. 21—31, 10 il., str. w jęz. angielskim. W wyniku przedstawionych badań stylistycznych, konserwatorskich i chemicznych usunięto przemalowania z *Portretu mężczyzny Hals*, odstawiając pierwotne przedstawienie.

J. Bauch, D. Eckstein, G. Brauner, *Dendrochronologische Untersuchungen an Gemäldetafeln und Plastiken (Badania dendrochronologiczne desek obrazów i rzeźb)*, ss. 32—40, 11 il., str. w jęz. angielskim. Omówienie metody dendrochronologii; interpretacja wyników badań na przykładzie obrazów Wouwermana i A. v. Werffa oraz trzech rzeźb późnogotyckich. Literatura.

H. Merz, *Technische Hilfsmittel für die Arbeiten am improvisierten Vakuumheiztisch (Techniczne środki pomocnicze w pracach na grzejnym stole próżniowym własnej konstrukcji)*, ss. 41—42, 3 il. Przedstawienie sposobu wykonania z najtańszych materiałów urządzeń stołu dublażowego i omówienie zasad ich działania.

J. Riederer, *Die Erhaltung ägyptischer Baudenkmäler (Konserwacja egipskich zabytków budownictwa)*, ss. 43—52, 10 il., str. w jęz. angielskim. Artykuł zawiera propozycje dotyczące sposobów konserwacji takich materiałów, jak wapień, piaskowiec, granit, cegła, tynk i profile ziemne, jak też warstwy malarskiej na podłożu kamiennym. Literatura.

Recenzje, ss. 53—54.

Zeszyt 2, stron 54+6 nlb., ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, s. 62.

C. Grimm, *Kunst und Kopie (Sztuka i kopia)*, ss. 65—67, 3 il. Rozważania na temat pojęcia kopii w sztuce oraz jej historycznych i obecnych funkcji.

D. Grosser, *Holzanatomische Untersuchungsverfahren an kunstgeschichtlichen, kulturgeschichtlichen und archäologischen Objekten (Badania anatomiczne drewna dzieł sztuki oraz obiektów etnograficznych i archeologicznych)*, ss. 68—86, 5 tab., 24 il., str. w jęz. angielskim. Omówienie zastosowania poszczególnych gatunków drewna jako podobrazia w malarstwie europejskim, zreferowanie budowy tkanki drzewnej oraz przedstawienie metody oznaczania gatunków drewna i datowania dendrochronologicznego. Obszerna bibliografia.

Th. Chvatal, *Vergleichende Untersuchung der wichtigsten modernen Steinkonservierungsmittel (Badania porównawcze najważniejszych nowoczesnych środków do konserwacji kamienia)*, ss. 87—97, 5 tab., 2 il., str. w jęz. angielskim. Przedstawienie wyników prób wzmacniania piaskowca wapiennego czterema preparatami krzemooorganicznymi i żywicą epoksydową oraz omówienie rezultatów eksperymentu utwardzania i oczyszczania, przeprowadzonego na obiekcie zabytkowym. Literatura.

K. Nicolaus, *Elsheimers „Aurora” im Lichte naturwissenschaftlicher Untersuchungen („Jutrzenka” Elsheimera w świetle badań fizykalnych)*, ss. 98—106, 18 il., str. w jęz. angielskim. Na podstawie badań makroskopowych i w podczzerwieni (reflektografia) stwierdzono obecność przemalowań, pokrywających nie dokończoną przez Elsheimera partię obrazu. Literatura.

M. Graf, *Abformung von Oberflächenstrukturen in Kittstellen (Odciskanie faktury na kitach)*, ss. 107—109, 7 il., str. w jęz. angielskim. Przedstawienie sposobu nadawania faktury powierzchniom kitów, wypełniających ubytki malowidła, przy użyciu matrycy z żywicy epoksydowej.

H. P. Tretrop, *Gesundheitsschutz beim Gebrauch von Lösemitteln (Ochrona zdrowia podczas używania rozpuszczalników)*, ss. 110—114, 3 il., str. w jęz. angielskim. Omówienie stopnia szkodliwości poszczególnych rozpuszczalników, stosowanych przez konserwatorów. Przedstawienie możliwych rozwiązań wyciągowych przy stanowiskach pracy oraz wskazanie niezbędnych warunków bezpieczeństwa. Literatura.

Recenzje, 5 nlb.

Zeszyt 3, stron 48+4 nlb., ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 122—124.

A. Knoepfli, *Technologie oder Restaurator? (Technolog czy konserwator?)*, ss. 125—132, 2 il., str. w jęz. angielskim. Rozważania na temat statusu konserwatora i jego odpowiedzialności zawodowej w sytuacji postępującej specjalizacji wiedzy oraz wzrastającego udziału dyscyplin ścisłych w dziedzinie konserwatorstwa i ochrony zabytków.

H. v. Sonnenburg, *Beobachtungen zur Arbeitsweise Tintoretto's (Obserwacje nad sposobem pracy Tintoretta)*, ss. 133—143, 17 il., str. w jęz. angielskim. Analiza rentgenowska oraz usunięcie przemalowań z obrazu Tintoretta z Metropolitan Museum (projekt do malowidła w Pałacu Dożów) pozwoliły prześledzić sposób malowania charakterystyczny dla tego artysty. Literatura.

P. Pracher, *Konservierung der Ledertapeten aus dem Schlösschen Veitshöchheim (Konserwacja kurdybanu z pałacyku Veitshöchheim)*, ss. 144—148, 10 il., str. w jęz. angielskim. Relacja z wykonanych zabiegów konserwatorskich.

H. Kühn, *Möglichkeiten und Grenzen der Untersuchung von Gemälden mit Hilfe von naturwissenschaftlichen Methoden (Możliwości i granice badań malowideł za pomocą metod fizykochemicznych)*, ss. 149—162, 5 il., str. w jęz. angielskim. Omówienie podstawowych metod stosowanych w badaniach fizykochemicznych warstw malarskich i podobrazy. Obszerna literatura.

R. E. Straub, *Ein Fortbildungskurs in der Untersuchung und Konservierung von Wandmalerei und Steinskulpturen (Kurs doszkaltający na temat badań i konserwacji malarstwa ściennego i rzeźb kamiennych)*, ss. 163—165. Wskazanie potrzeby kształcenia i przedstawienie programu kursu.

Recenzje, ss. 165—168.

Zeszyt 4, stron 54+6 nlb., ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 174—176.

Th. Brachert, *Radiographische Untersuchungen am Verkündigungsbild von Monte Oliveto (Badania radiograficzne obrazu Zwiastowanie z Monte Oliveto)*, ss. 177—186, 21 il., str. w jęz. angielskim. Próba uściślenia autorstwa znanego obrazu z Gallerii Uffizi na podstawie szczegółowej analizy sposobu malowania (współudział Leonarda i Ghirlandaja). Literatura.

Th. Brachert, *Hypothesen zu einem verschollenen Gemälde der Verrocchio-Werkstatt (Hipotezy w sprawie zaginionego malowidła z warsztatu Verrocchia)*, ss. 187—191, 10 il., str. w jęz. angielskim. Przyczynek do problemu autorstwa na podstawie badań makro i rentgenowskich. Literatura.

W. Teuchert, *Zur Restaurierung eines Votivschiffes von 1617 (W sprawie konserwacji okrętu wotywnego z 1617 r.)*, ss. 192—196, 3 il., str. w jęz. angielskim. Relacja z przebiegu konserwacji zabytkowego modelu okrętu; dane historyczne dotyczące obiektu.

H. Althöfer, *Arnold Böcklin — Maltechniker und Kolorist (Arnold Böcklin — technik malarstwa i kolorysta)*, ss. 197—206, 5 il., str. w jęz. angielskim. Przedstawienie sylwetki malarza jako eksperymentatora w dziedzinie technologii malarstwa, omówienie stosowanej przez niego techniki malarskiej i analiza programu kolorystycznego. Obszerna literatura.

H. Kühn, *Böcklins Farbmateriale (Tworzywo barwne Böcklina)*, ss. 206—209, str. w jęz. angielskim. Podsumowanie dotychczasowej wiedzy na temat rodzaju spoiw i pigmentów stosowanych przez malarza.

B. Saran, F. Schmeidler, *Grünwalds „Klein-Kruzifix“ und Sonnenfinsternis vom 1. Oktober 1502 („Mały krucyfiks“ Grünwalda i zaćmienie słońca w dniu 1 października 1502)*, ss. 210—220, 12 il., str. w jęz. angielskim. Próba określenia — na podstawie badań astronomicznych i analizy porównawczej motywów krajo-brazowych — pozycji Grünwalda, w jakiej znajdował się w czasie obserwacji całkowitego zaćmienia słońca, które przedstawił na obrazie. Literatura.

R. Feldmann, S. Schünke, *Neue Aspekte der Restauratorenausbildung in der Kunstakademie Düsseldorf (Nowe aspekty kształcenia konserwatorów na Akademii Sztuki w Düsseldorfie)*, s. 221. O działalności dydaktycznej prowadzonej na Akademii pod kierunkiem H. Althöfera.

Wiadomości związkowe, ss. 222—224.

Wiadomości techniczne, ss. 224—226.

Rocznik 81 (1975)

Zeszyt 1, stron 49+3 nlb., ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 2—4.

C. Grimm, *Der Passauer Dom — Glücksfall und Vorbild (Katedra w Passau — szczęśliwy traf i wzór)*, ss. 5—10, 6 il., str. w jęz. angielskim. Ogólne rozważania dotyczące kryteriów konserwacji architektury na tle problematyki konserwatorskiej barokowego wnętrza katedry w Passau.

J. Riederer, *Die internationalen Institute für Archaeometrie, ihre Arbeitsweise und der Stand der Forschung (Międzynarodowe instytuty archeometryczne, ich sposób pracy i stan badań)* ss. 11—19, 9 il., str. w jęz. angielskim. Raport o sytuacji kadrowej, wyposażeniowej i zakresie działalności 50 najważniejszych laboratoriów, w których prowadzone są technologiczne badania dzieł sztuki.

M. Koller, *Die Lüsterfarben — zu ihrer Geschichte und Konservierung („Farby lustrzane“ — w sprawie ich historii i konserwacji)*, ss. 20—34, 18 il., str. w jęz. angielskim. Przedstawienie występowania lustrzanych opracowań w malarstwie (*pictura translucida*) i plastyce polichromowej; wskazanie źródeł do poznania ich rozwoju i techniki oraz omówienie problematyki konserwatorskiej na dwóch przykładach obiektów zabytkowych. Obszerna literatura.

A. Hückel, *Bemerkungen über den Heiztisch (Uwagi o stole grzejnym)*, ss. 35—40, str. w jęz. angielskim. Krótkie podsumowanie historii dublowania obrazów; omówienie zagadnień technicznych i materiałowych dotyczących pracy na grzejnym stole próżniowym. Obszerna literatura.

G. A. Berger, *Wachsprägung von Leinwandbildern — ein unwiderruflicher Eingriff (Impregnacja woskowa obrazów na płótnie — proces nieodwracalny)*, ss. 41—44, 6 il., str. w jęz. angielskim. Po przeprowadzeniu badań stwierdzona została nieodwracalność zabiegu, jak też istnienie poważnych niebezpieczeństw dla struktury obrazu, wynikających z impregnacji masami woskowymi. Literatura.

M. Graf, *Heisswasser — Doublierung für grossformatige Bilder (Dublowanie obrazów dużego formatu przy użyciu gorącej wody)*, s. 45, 1 il. Obraz podczas dublowania woskowego ogrzewa się pod zbiornikiem z folii PCV, wypełnionym gorącą wodą.

G. Schelling, *Hinweise für das Auswechseln gefährdeter Steinplastiken oder Bauteile aus Naturstein (Wskazówki w sprawie wymiany zagrożonej plastyki kamiennej lub detali budowlanych z kamienia naturalnego)*, ss. 46—49, str. w jęz. angielskim. Przedstawienie kryteriów konserwatorskich wymiany oryginału na kopię i podanie wskazówek technicznych dotyczących kopii i odlewów. Literatura.

Recenzje, s. 49.

Zeszyt 2, stron 50+6 nlb., ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 54—56.

R. D. Harley, *Historiker, Maltechnik und Pigmentgeschichte (Historia, technika malarstwa i historia pigmentów)*, ss. 57—62, tłum. całości w jęz. angielskim. O znaczeniu badań historycznych nad technikami malarskimi dla praktycznej wiedzy konserwatorskiej; dane historyczne o pigmentach i barwnikach. Literatura.

J. Wolski, *Zwei Marienbilder aus dem Hauptaltar der Pfarrkirche in Biechowo, Kreis Wrzesnia (Dwa obrazy Marii z głównego ołtarza kościoła parafialnego w Biechowie, powiat Września)*, ss. 62—69, 17 il., str. w jęz. angielskim. Przedstawienie problematyki konserwatorskiej późnogotyckiego wizerunku Marii, włączonego w część większej kompozycji i przemalowanego w 1632 r. przez K. Boguszewskiego. Literatura.

L. Bohring, *Die Restaurierung der Wandmalereien im Schiff der Veitskirche in Stuttgart-Mühlhausen (Konserwacja malowideł ściennych w nawie kościoła Św. Wita w Stuttgartarcie-Mühlhausen)*, ss. 70—74, 7 il., str. w jęz. angielskim. Omówienie przyczyn zniszczeń i zabiegów konserwatorskich przy malowidłach z ok. 1414 r.

P. Pracher, *Die Konservierung der Kuppel-Fresken des „Käppele“ zu Würzburg (Konserwacja fresków w kopule kościoła pątniczego w Würzburgu)*, ss. 75—81, 16 il., str. w jęz. angielskim. Przedstawienie metody konserwatorskiej zastosowanej przy malowidłach z 1752 r. pokrywających wnętrze kopuły.

E. Lorch, *Die Restaurierung der St.-Anna-Kirche Haigerloch (Konserwacja kościoła Św. Anny w Haigerloch)*, ss. 82—84, 7 il., str. w jęz. angielskim. Krótka wzmianka o przeprowadzonej przez autora konserwacji rokokowych malowideł ściennych i stiuków.

M. Graf, *Hinterschäumtes Parkett für ein Eternitplatte (Parkiet piankowy dla płyty eternitowej)*, ss. 84—86, 6 il. Omówienie sposobu wykonania lekkiego, odwracalnego parkietu z użyciem pianki poliuretanowej i płyty komórkowej dla obrazu olejnego na eternicie.

V. R. Mehra, *Nap-bond Cold-Lining on a Low-Pressure Table (Dublowanie na zimno na stole niskociśnieniowym, z wiązaniem typu „nap“)*, ss. 87—95, 7 tab., 3 il., str. w jęz. niemieckim. W wyniku przedstawionych badań nad określeniem optymalnego sposobu dublowania obrazów poleca autor stosowanie odwracalnych spoiw akrylowych i przeprowadzanie zabiegu na zimnym stole przy „słabej” próżni („Nap-bond” oznacza spoinę otrzymaną z naniesienia spoiwa dublażowego nie wprost na płótno, lecz poprzez perforowaną folię, co daje regularną „punktową” adhezję). Literatura.

P. H. Brauer, *Moderne Lackkunstharze in der Praxis des Malers und Restaurators (Nowoczesne żywice sztuczne do lakierów w praktyce malarza i konserwatora)*, ss. 96—98, str. w jęz. angielskim. Omówienie niektórych własności żywicy Plexigum P26 i P28 (polimetakrylany butylu) i Ketonharz N (policykloheksanon) oraz sposobu sporządzania z nich werniksów. Literatura. Komunikaty, ss. 100—102.

Zeszyt 3, stron 58+6 nlb., ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 110—111.

H. Herrmann, *Die Restaurierung einer spätmittelalterlichen Perlenstickerei (Konserwacja późnośredniowiecznego haftu z perłami)*, ss. 113—115, 7 il., str. w jęz. angielskim. Ukazanie problematyki konserwatorskiej haftowanego perłami racjonatu biskupiego z ok. 1460 r. Literatura.

B. Wagner, E. Weiland, H. Herrmann, A. Streiter, *Die Reinigung historischer Kostüme (Czyszczenie kostiumów historycznych)*, ss. 116—119, 126, 5 il., str. w jęz. angielskim. Przedstawienie doświadczeń konserwatorów tkanin z Germańskiego Muzeum Narodowego w Norymberdze w zakresie czyszczenia zabytkowych ubiorów trójchlorotrójfluoroetanem (Freonem).

H. Maué, *Eine intarsierte Zimmertür des 16. Jahrhunderts aus Nürnberg (Intarsjowane szesnastowieczne drzwi z Norymbergi)*, ss. 119—126, 7 il., str. w jęz. angielskim. Omówienie problematyki konserwatorskiej zabytku; analiza stylistyczna i dane na temat rozwoju intarsji w RFN. Literatura.

D. Grosser, E. Geier, *Die in der Tafelmalerie und Bildschnitzerei verwendeten Holzarten und ihre Bestimmung nach mikroskopischen Merkmalen. Teil 1. Nadelhölzer (Gatunki drewna stosowane w malarstwie tablicowym i snycerze artystycznej oraz ich oznaczenie na podstawie cech mikroskopowych. Część 1. Drewna gatunków iglastych)*, ss. 127—148, 3 tab., 13 il., 11 tabl., str. w jęz. angielskim. Atlasowe zestawienie 11 gatunków drewna; szczegółowy opis mikrocech taksonomicznych i tablice fotograficzne podstawowych przekrojów. Literatura.

Th. Brachert, C. Grimm, *Ein Herrenbildnis des Frans Hals (Portret mężczyzny Fransa Hals)*, ss. 148—151, 4 il., str. w jęz. angielskim. Rozważania na temat autorstwa i datowania obrazu; krótki opis techniki wykonania i przeprowadzonej konserwacji. Literatura.

H. Bansa, *Das Münchener Papieranfaserungsgerät (Monachijski aparat do uzupełniania ubytków papieru)*, ss. 152—165, 23 il., str. w jęz. angielskim. Szczegółowy opis techniczny drugiego, zmodyfikowanego modelu urządzenia, wykonanego w Instytucie Konserwacji Książek i Rękopisów Bawarskiej Biblioteki Państwowej (opis pierwszej wersji w zeszycie 3 — 1972).

Recenzje, ss. 165—166.

Zeszyt 4, stron 58+6 nlb., ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 174—176.

M. Koller, *Architektur und Farbe. Probleme ihrer Geschichte, Untersuchung und Restaurierung (Architektura i kolor. Problemy ich rozwoju, badania i konserwacji)*, ss. 177—198, 15 il., str. w jęz. angielskim. Studium na temat historycznych i obecnych tendencji przy opracowywaniu kolorystyki zabytkowych budowli; określenie możliwości oraz zasad jej badania i dokumentacji. Obszerna literatura.

P. Vierl, *Mauerwerk, Putz und Anstrich in der Baudenkmalpflege (Mur, tynk i powłoka wykończeniowa w ochronie zabytków budownictwa)* ss. 199—216, 11 il., str. w jęz. angielskim. Szczegółowe omówienie problemów technicznych i materiałowych oraz podstawowych zasad profilaktyki i konserwacji zabytkowych budowli. Literatura.

K. Nicolaus, *Die Gemäldefotografie im Nah- und Makrobereich (Fotografowanie malowideł w ujęciach z bliska i makro)*, ss. 217—222, 3 il., str. w jęz. angielskim. Omówienie techniki wykonywania czarno-białych i barwnych zdjęć w zbliżeniach oraz makrofotografii malowideł. Literatura.

H. Sämänn, *Restaurierung eines schmiedeeisernen Arkadengitters (Konserwacja kutej żelaznej kraty arkadowej)*, ss. 223—224, 7 il., str. w jęz. angielskim. Krótki opis konserwacji żelaznej kraty rokokowej z Würzburga.

O. E. H. Schroeder, F. M. Hamm, *Art in Transit (Sztuka w transporcie)*, ss. 225—227, 2 wykresy, 1 il., str. w jęz. niemieckim. Na podstawie przeprowadzonego eksperymentu lotniczego określono charakter zmian wilgotności względnej powietrza, temperatury i ciśnienia oraz zjawisk wibracyjnych, zachodzących podczas transportu samolotowego.

Recenzje, ss. 228—230.

Od roku 1976 MALTECHNIK-RESTAURO ukazuje się jako organ Międzynarodowej Grupy Roboczej Konserwatorów Archiwów, Bibliotek i Grafiki (IADA), z zachowaniem dotychczasowego profilu merytorycznego. W związku z tym odpowiednie uzupełnienie podtytułu.

MALTECHNIK-RESTAURO, Internationale Zeitschrift für Farb- und Maltechniken, Restaurierung und Museumsfragen. Mitteilungen der IADA. Wyd. Verlag Georg D. W. Callwey, München. Kwartalnik.

Rocznik 82 (1976)

Zeszyt 1, stron 57+7 nlb., ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 2—5.

IADA. Wiadomości i literatura, ss. 5—8.

H. V. Sonnenburg, *Maltechnische Gesichtspunkte zur Rembrandtforschung (Malarsko-techniczne punkty widzenia na badania*

nad Rembrandtem), ss. 9–24, 11 il., str. w jęz. angielskim. Na podstawie dotychczasowej znajomości charakterystycznych cech techniki malarskiej Rembrandta, rozważa autor możliwości odróżnienia dzieł oryginalnych od uczniowskich, naśladownictw i kopii, dokonując równocześnie przykładowej analizy kilku obrazów. Obszerna bibliografia.

H. Kühn, *Untersuchungen zu den Pigmenten und Malgründen Rembrandts, durchgeführt an den Gemälden der Staatlichen Kunstsammlungen Kassel* (Badania nad pigmentami i zaprawami malarskimi Rembrandta, przeprowadzone na malowidłach Państwowych Zbiorów Sztuki w Kassel), ss. 25–33, str. w jęz. angielskim. Przedstawienie wyników szczegółowych analiz pigmentów i wypełniaczy; ogólne określenie typu spoiwa zapraw w 20 badanych obiektach. Literatura.

F. Mairinger, T. B. Newton, *Die Anwendung der UV-Reflektographie in der Papierrestauration* (Zastosowanie reflektografii ultrafioletowej w konserwacji papieru), ss. 33–39, 8 il., str. w jęz. angielskim. Charakterystyka zasady reflektografii oraz warunków badania papieru i pergaminu; omówienie rejestracji odbitego ultrafioletu metodą fotograficzną i elektroniczną (monitor telewizyjny). Literatura.

D. Grosser, E. Graessle, *Die in der Tafelmalerei und Bildschnitzerei verwendeten Holzarten und ihre Bestimmung nach mikroskopischen Merkmalen. Teil II. Europäische Laubhölzer* (Gatunki drewna stosowane w malarstwie tablicowym i snycerze artystycznej oraz ich oznaczanie na podstawie cech mikroskopowych. Część II. Europejskie gatunki drewna liściastego), ss. 40–54, 1 tab., 5 il., 10 tabl. Atlas 10 gatunków pierścieniowo-naczyniowych i pośrednich, opis mikrocech taksonomicznych i tablice fotograficzne podstawowych przekrojów.

Wskazówka uzupełniająca, s. 56.

Sprawozdanie. Symposium w sprawie ołtarza M. Pachera z kościoła Św. Wolfganga w Abersee, ss. 56–58.

Zeszyt 2, stron 66+8 nlb., ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 66–68.

IADA. Wiadomości i literatura, ss. 69–72.

K. Nicolaus, *Infrarotuntersuchungen von Gemälden* (Badanie malowideł w podczerwieni), ss. 73–101, 40 il., str. w jęz. angielskim. Obszerne, zilustrowane przykładami, omówienie możliwości badania malowideł w promieniach podczerwonych, głównie metodą fotograficzną i przy użyciu systemu telewizyjnego Vidicon; szersze potraktowanie zagadnienia rysunku na zaprawie. Obszerna literatura.

H. Althöfer, *Notizen zur Maltechnik und Restaurierung moderner Kunstobjekte* (Notatki w sprawie techniki malarskiej i konserwacji nowoczesnych obiektów sztuki), ss. 102–111, str. w jęz. angielskim. Ukazanie skomplikowanej problematyki technicznej malarstwa (począwszy od XIX w.) rzutującej na stan zachowania i sposoby konserwacji nowoczesnych dzieł sztuki. Literatura. (C. d. w zeszycie 3).

H. Maier, *Gründlicher Abriss der Stadt Bamberg* (Dokładny plan miasta Bamberga), ss. 112–113, 2 il. Omówienie założeń i przebiegu konserwacji silnie zniszczonego zabytku papierowego — planu miasta z 1602 r.

H. O. Schömann, *Siegelstoffkunde* (Materiałoznawstwo pieczęci), ss. 114–115. Krótkie zestawienie podstawowych materiałów używanych do sporządzania pieczęci od starożytności do czasów nowożytnych. Literatura.

F. Preusser, J. Koller, *Gefährdung originaler Substanz bei der Reinigung mit dem Sandstrahlgebläse* (Zagrożenie substancji oryginalnej podczas czyszczenia przez piaskowanie), ss. 116–117, 4 il. Krótkie omówienie głównych niebezpieczeństw, jakie niesie ze sobą czyszczenie powierzchni ścian ceglanych lub kamieniarki metodą piaskowania.

Dr. Johannes Taubert, wspomnienie pośmiertne, ss. 118, 120. Sprawozdanie. ICOM Committee for Conservation, 4 Spotkanie w Wenecji 13–18.X.1975, ss. 120, 122.

Zeszyt 3, stron 84, ilustracje

Wiadomości konserwatorskie, ss. 130–135.

IADA. Wiadomości i literatura, ss. 136–140.

H. v. Sonnenburg, F. Preusser, *El Grecos „Entkleidung Christi” (Espolio) in der Alten Pinakothek* („Obnażenie Chrystusa” (Espolio) El Greca w Starej Pinakotece), ss. 142–156, 30 il., str. w jęz. angielskim. Studium porównawczo-techniczne, na podstawie którego kwalifikują autorzy monachijską wersję znanego obrazu z Toledo jako dzieło niemal w całości wykończone własnoręcznie przez El Greca, datując je na lata 1602–1607 lub nieco później. Literatura.

M. Koller, *Fassung und Fassmaler an Barockaltären* (Polichromie i polichromie ołtarzy barokowych), ss. 157–172, 2 wykresy, 10 il., str. w jęz. angielskim. Autor naświetla zagadnienie organizacji pracy malarzy trudniących się polichromowaniem ołtarzy na terenie Austrii od ok. 1600 do końca XVIII w., przedstawiając równocześnie spotykane typy polichromii w ujęciu chronologicznym. Literatura.

E. Oellermann, *Die monochromen Holzbildwerke des Veit Stoss* (Monochromatyczne dzieła rzeźbiarskie Wita Stwosza), ss. 173–182, 6 il., str. w jęz. angielskim. Przeprowadzone badania dowodzą, że poza drobnymi detalami, ołtarz z Bamberga nie był pokryty barwną polichromią; znane są też rzeźby drewniane, stanowiące komponenty kamieniarki dekoracyjnej i w związku z tym polichromowane jednobarwnie w kolorze kamienia. Literatura.

H. Althöfer, *Notizen zur Maltechnik und Restaurierung moderner Kunstobjekte* (Notatki w sprawie techniki malarskiej i konserwacji nowoczesnych obiektów sztuki), ss. 183–187, 2 il. Kontynuacja artykułu zamieszczonego w zeszycie 2. (C. d. w zeszycie 4.)

J. Riederer, *Archäometrie in Berlin: Das Rathgen-Forschungslabor* (Archeometria w Berlinie: Laboratorium Badawcze Rathgena), ss. 188–197, 8 il., str. w jęz. angielskim. Omówienie bogatego wyposażenia placówki w aparaturę badawczą i ukazanie projektowanych kierunków badań na rzecz muzeów.

W. Haupt, *Möglichkeiten und Grenzen der partiellen Papieranfarbung im Spritzendruckverfahren* (Możliwości i granice częściowego wypełnienia ubytków w papierze metodą ciśnieniową), ss. 198–203, 7 il. Przedstawienie budowy i sposobu działania przyrządu do uzupełniania ubytków w papierze masą papierową. Literatura.

G. Reinwald, Th. Brachert, *Restaurierung einer chinesischen Tapete des Germanischen Nationalmuseum* (Konserwacja tapety chińskiej z Germańskiego Muzeum Narodowego), ss. 204, 206. Krótki protokół z przebiegu konserwacji papierowej tapety chińskiej z pierwszej połowy XVIII w.

Zeszyt 4, stron 52, ilustracje

IADA. Wiadomości i literatura, ss. 214–216.

J. Sievers, *Möglichkeiten und Grenzen der mikroskopischen Faseruntersuchung durch den Restaurator* (Możliwości i granice mikroskopowego badania włókien przez konserwatora), ss. 217–225, 22 il., str. w jęz. angielskim. Omówienie sposobów preparowania i identyfikacji mikroskopowej włókien występujących w papierze.

H. Althöfer, *Notizen zur Maltechnik und Restaurierung moderner Kunstobjekte* (Notatki w sprawie techniki malarskiej i konserwacji nowoczesnych obiektów sztuki), ss. 226–232, 2 il. Dokończenie artykułu zamieszczonego w zeszytach 2 i 3.

D. Grosser, E. Graessle, *Die in der Tafelmalerei und Bildschnitzerei verwendeten Holzarten und ihre Bestimmung nach mikroskopischen Merkmalen. Teil II. Europäische Laubhölzer, Fortsetzung* (Gatunki drewna stosowane w malarstwie tablicowym i snycerze artystycznej oraz ich oznaczanie na podstawie cech mikroskopowych. Część II. Europejskie gatunki drewna liściastego, ciąg dalszy), ss. 232–252, 1 tab., 13 tabl., str. w jęz. angielskim. Atlas 13 gatunków rozpięzchło-naczyniowych, opis mikrocech taksonomicznych i tablice fotograficzne podstawowych przekrojów oraz klucze do oznaczania 20 najważniejszych rodzajów drewna liściastego. Literatura.

Recenzje, ss. 253–254.

Komunikaty, ss. 254, 256.

Oprac. Ziemowit Michalowski